

Alliance Numismatique Européenne Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde

PUBLICATION PERIODIQUE — TIJDSCHRIFT

FONDATEURS — STICHTERS

RENE DE MARTELAERE

ANTOINE VANDEN BRANDEN

CORRESPONDANCES - BRIEFWISSELING : Secrétaire générale - Algemeen sekretaris :

DEWIT Pierre, 173, avenue des Martyrs, Kessel-Lo - Martelarenlaan, 173, Kessel-Lo.

COTISATION - BIJDRAGE : Membre protecteur - Beschermend lid : 200 fr. Membre - Lid : 150 fr. au C.C.P. 8460 38 de l'Alliance numismatique européenne à Bruxelles - op P.C.R. 8460.38 van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde te Brussel.

FRANCE : 20 N.F. ou 15 NF.

NEDERLAND :Giro 297361 van J. Schulman, Keizersgracht, 448, Amsterdam C, met vermelding : voor Eur. Genootschap ; 16 of 12 gulden.

DEUTSCHLAND :17 oder 13 DM, auf Postchekkonto Köln 60. 991 von Herrn Heinrich Pilartz, Klingelpütz, 16, Köln, unter Erwähnung : Für Verein Europ. Numismatiker.

Les membres d'autres pays versent la valeur correspondante.

OCTOBRE 1962

— 10 —

OKTOBER 1962

Songez à votre cotisation de 1963.

Évitez-nous des correspondances inutiles et des frais supplémentaires. Allégez notre tâche et versez dès maintenant votre contribution pour l'année nouvelle.

Devenez membre protecteur et soutenez ainsi notre action !!!

Denk nu reeds aan Uw lidgeld voor 1963.

Vermijd ons nutteloze briefwisseling en bijkomende uitgaven.

Verlicht onze taak en stort nu reeds Uw bijdrage voor het komende jaar. Wordt beschermend lid en steun aldus ons streven !!!

NOUVEAUX MEMBRES.

NIEUWE LEDEN

- * BAIWIR Gilbert, 83, Paul d'Andrimont, Micheroux
- * BIATOUR Henri, 11, rue des Labours, Grivegnée
- * DESSERS Marcel, 24, rue P. Molinghen, Angleur
- * FEDERICI Angélo, 76, rue Lhonnew, Flémalle Grande
- * NAS Frédéric, 11, rue Defrêcheux, Angleur
- * WILKIN René, 21, rue de la Mutualité, Grivegnée
- * ZAGNI Tomaso, 12, rue de la Meuse, Flémalle Grande

Tous ces membres font partie de la nouvelle section de Liège.
Al deze leden maken deel uit van de nieuwe afdeling van Luik.

BASTENS, Léo, Pieter Desmetstraat, BORGERHOUD (België): moderne gouden munten

IJSSELSTIJN, Johannes, Kattensingel, 46, GOUDA (Nederland) : nederland, Frankrijk, Engeland, Duitsland en Zwitserland.

MITELMAN, Bernard, Van Dijckkaai, 8, ANTWERPEN (België):
moderne gouden munten

AJOUTES.

BIJVOEGSEL.

STADSBIBLIOTHEEK ANTWERPEN: Hendrik Conscienceplein,
4, ANTWERPEN

VAN HAERENBORGH, Karel, Windmolenstraat, 55, HOBOKEN
(België) : algemene

als beschermend lid : comme membre protecteur :

WILLOQUE, Hubert, Rechtestraat, 4, LIER (België) : België, Ne-
derland, Frankrijk, Engeland, Duitsland en Zwitserland.

ADRESWIJZIGING.

CHANGEMENT d'ADRESSE.

HOCHE Jos, Kasteel, VELM (België)

COIN DU COLLECTIONNER.

HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

LAVAGNE, François, 51, rue du Général Delestraint, Paris 16^e, demande aux collectionneurs belges et hollandais de poids monétaires, de lui envoyer une liste de leurs duplicatas, avec réciprocité. Merci d'avance.

Te koop 25 koperen stukken van 2 F en 25 stukken van 0,05 F in aluminium der Broeders van Liefde, tesamen voor 500 F.

± 2.400 verschillende noodmunten van Duitsland (gemeinde); 100 verschillende voor 275 F.

1 koperstuk van 10.000 Mark en een 100 Markstuk.

BOUQIAUX, Veermanstraat, 4, GENT.

MORIN FR., 32, rue Van Artevelde, BOOM

achète catalogues spécialisés (monnaies modernes) de tous pays autres que

Benelux, Pays-Bas, Allemagne, Grande-Bretagne, Wayte, Yeoman. Faire offre avec prix et état.

koopt katalogen (moderne munten) van alle landen, buiten Benelux, Nederland, Duitsland, Groot-Britannië, Wayte, Yeoman.

Prijs en bewaarstaat opgeven.

HENRY LEVIE, 27, rue du Congrès, BRUXELLES I, désire acheter ou échanger en pièces de France et Allemagne millésimes et ateliers ; Italie, Grande Bretagne. Envoyer liste des doubles.

NOUVELLES des SECTIONS. — NIEUWS van de AFDELINGEN.

Section de Charleroi. Réunion ordinaire du 19 Août 1962.

La séance est ouverte à 10.15 hs. sous la présidence de Maître Ausselet, retour d'Italie.

Ce dernier met l'assemblée au courant des tractations, parfois laborieuses, qui ont abouti à enrichir sa collection, notamment de monnaies antiques. Le secrétaire procède à la distribution annoncée des nouveautés d'Israël et d'Autriche, parvenues à son adresse sans le moindre incident ; une fois de plus, chacun peut apprécier son dévouement inlassable et l'organisation impeccable de son service F.D.C. et nouveautés ; le compte de chaque abonné est établi lors de chaque distribution et un acompte est demandé lors des commandes ; ce service fonctionne ainsi dans les meilleures conditions. Un des membres fait admirer toute une série de tétradrachmes de Ptolémée, en très bel état de conservation.

Le margoulinage habituel reprend un peu de vigueur en cette fin de période de vacances.

Le Président remet aux membres qui lui en avaient fait la demande, diverses monnaies acquises en Italie, et notamment la série, sous présentation luxueuse, émise actuellement au Vatican.

La séance est levée à 11.45 hs.

BRUGSE GILDE- en WELDADIGHEIDSPENNINGEN.

In de volksmond, herinneringen aan de «DISCH» van weleer.

Er was geen enkele stad in Vlaanderen, waar zulk groot aantal penningen bestond als te Brugge. Het waren vooral penningen der kerken, «dischpenningen» genoemd. Het Vlaamse woord «disch» dat op deze penningen voorkomt en dat thans in de spreektaal nog bewaard blijft, betekent armentafel, ook wel tafel van de H. Geest geheten. Zo behoorde er bij elke kerk een «disch».

In Vlaanderen gebruikt men nog bijna uitsluitend het woord «disch» voor de Kommissie van Openbare Onderstand. Het bestuur ervan is samengesteld uit «dischheren». De voorgangers van deze kommissieleden waren de armeeesters, personen welke door iedereen als eerlijk en rechtshapen aangezien werden en welke dan ook te dien titel belast werden.

met de uitdeling van de onderstand aan de armen. Deze opdracht gold voor een periode van vier jaar en werd «pro Deo» uitgevoerd. Niettemin werden er nog een zeker aantal personen behorende tot de notabelen der parochie, aan de reeds genoemde armmeesters toegevoegd, met als taak te zorgen voor de goede gang van zaken en vooral alle willekeurige begunstiging van sommige armen te beletten. Zo waren er negen zogezegde controleurs aangeduid voor de parochie van O.L.-Vrouw, negen voor St.-Salvators, zes voor St.-Jakobs, zes voor St.-Anna, zes voor St.-Gilles, drie voor St.-Walburga en drie voor St.-Katarina. De uitdelingen aan de armentafel gebeurden in natura, in munt of in penningen. Geld uitdelen, hetgeen 's vrijdags plaats had en geschiedde in evenredigheid tot de familielast, was natuurlijk de eenvoudigste procedure tot hulpverlening, maar ook de gevaarlijkste voor misbruiken. De hulpverlening in natura, nl. onder vorm van brood, steenkolen, turf, hout, bonen, vlees en klederen was vanzelfsprekend niet altijd te verwezenlijken. Daarom werden penningen geslagen. Deze werden in de kerk, 's zondags na de hoogmis, uitgedeeld en hiermede kon de arme zich 's anderendaags voorzien van het nodige bij de respectievelijke handelaars. Dat die hulpverlening zich soms ver uitstreckte blijkt uit het feit, dat zelfs met een penning een lijkst kon bekomen worden, wanneer een lid uit 'n behoeftige familie overleden was. De penningen hadden een verschillende waarde. In stichtingsakten lezen we en op de bewaarde penningen zien we dat in de 16e, 17e en 18e eeuw. te Brugge broden konden verkregen worden van 6 of 12 groten, van 3, 4 en 6 stuivers en soms ook broodjes van 1 stuiver. Dikwijls treft men op de penningen een tegenmerk aan, dit om de vervalsingen tegen te gaan. Ook vermelden zij soms de wijk van de parochie. Zo dragen vele penningen van O.L.-Vrouwkerk een beeld van de Moeder Maagd, met onder de voeten een halve maan. Dit betekent dat O.L.Vrouw verheven is boven al het aardse, hetwelk omwille van de grote wisselvalligheid door de maan verzinnebeeld wordt.

Luidens een ordonnantie van 10 oktober 1774 wenste het stadsbestuur te weten, aan wie het beheer der gelden van de verscheidende liefdadigheidsgestichten was toevertrouwd en of er geen wijzigingen of verbeteringen konden aangebracht worden. Het verslag van de Magistraat der stad Brugge aan keizerin Maria-Theresia, gedagtekend 18 maart 1775 en genaamtekend door burgemeester J.C. de Cridts, laat toe, het bedrag te kennen der ontvangsten in de verschillende parochies, ter uitzondering van St.-Donatus.

Zo beliepen de gemiddelde inkomsten van de «Disch» en «armentafel» der O.L.-Vrouwkerk na aftrek der lasten, tot een bedrag van 5783 gulden. Hierna volgt de beschrijving van enkele kerkpenningen, dit onder de vele welke in de stad Brugge voorhanden waren.

1. BROODPENNING VAN O.L.-VROUWKERK.

Voorzijde : op een effen grond de H. Moeder Maagd, staande op een halve maan, met kroon en stralenkrans, houdende in de rechterhand de scepter van haar macht, op haar linkerarm zit het kind Jezus, het hoofd met een lichtkroon omgeven. Het kind houdt de wereldbol met kruis in de linkerhand, met de rechterhand naar de hemel wijzend. Tussen twee smalle binnenbandjes leest men «Sancta Maria ora pro nobis».



Links : «Disch»-penning van de parochie St.-Jacob voor de uitreiking van hout aan de behoeftigen (1747).

Rechts : Stadsweldadigheidspenning, enige gekende penning geslagen door het stadsbestuur. (1567).

Keerzijde : op de vlakte van de keerzijde in het midden een doodshoofd op twee overkruis geplaatste beenderen. In de omranding «Disch van O. L. Vrouwe Kerke» en het jaartal 1686.

2. VAN SINT-SALVATORSKERK.

Voorzijde : in de effen grond der voorzijde leest men : S : SAL, met een verheven band omgeven.

Keerzijde : voert in een vlak veld de letters W.B. (wijk B), gelijke omranding als de voorkant.

GILDEPENNINGEN.

De Gildepenningen, vrij groot in aantal, behoorden toe aan de verscheidene gilden. Gilde is de naam voor een vereniging van personen die een gemeenschappelijk belang te zamen willen behartigen. Het woord komt van het oud Germaans werkwoord «geldan» in de betekenis van offeren, bijdragen, speciaal tot de gemeenschappelijke maaltijd, waarin het gemeenschapsleven hoogtij vierde. Hoe sterk de gilde-inrichting zich ook verspreidde, toch heeft zij nooit het geheel van het bedrijfsleven omvat. In de 16de eeuw (met de versterking van het landsheerlijke) kwam er een economische politiek op van de Staat. Daarin lag de kiem van de ondergang der gilden.

Zijn de gilden verdwenen, toch blijven de penningen ervan, als stille getuigen, uit vervlogen tijden.

Onder de Brugse gilden, waarvan er penningen bestaan, halen we de volgende aan :

a) de wollewevers : hun patroons waren de Heilige Jakobus en de H. Severinus. Na de hervorming hadden de kerkdiensten plaats in de kapel van de H. Fiacre in de O.L.-Vrouwkerk.

b) de volders : hun patroon was de H. Martinus. Hun kerkdiensten hadden eertijds plaats in hun kapel op de hoek van de Kleine Volderstraat en later hadden zij hun kapel aan de westzijde der Nieuwstraat.

c) de droogscheerders : hun patroon was de H. Drievuldigheid en de erediensten werden gehouden in de St.-Salvatorskerk.

d) de laken- en wolleververs : hun patroon was de H. Nikolaas en de kerkdiensten hadden plaats in de H. Kruiskapel van O.-L.-V.-kerk.

e) de vleeshouwers : hun patroon was de H. Benediktus. De erediensten werden gevierd in de St.-Jacobskerk. Zo kent men een gildepenninck der vleeshouwers, waarvan hierna de beschrijving :

Voorzijde : in het veld der voorzijde, St.-Benediktus, hun patroon, blootshoofd met een slagersmes in de rechterhand en een evangelieboek in de linkerhand tussen het jaartal 1640 en de letters S.B.

Keerzijde : op een effen grond, een gekroonde leeuw met uitgespreide klauwen, tussen een bijl en een breed mes met twee hechten.

f) de vrije vissers : hun patroon was St. Jan de Evangelist. De kerkdiensten hadden plaats in hun kapel in de zuidbeuk van St.-Kristoffelskapel (de noordbeuk hoorde toe aan de kleermakers).

g) de schoenmakers of «cordoaniers». Hun patroon was de H. Crispinus en de erediensten grepen plaats in de H. Drievuldigheidskapel van de St.-Salvatorskerk.

h) de kleermakers : in het jaar 1512 stichtten ze hun eerste godshuis in de Groeningestraat achter de muur van de tuin van de edele heer van Gruuthuize. De kerkdiensten voor die gilde vonden plaats in de St.-Kristoffelskapel.

i) de huidevetters : hun patrones was de H. Elisabeth. De witte leertouwers bereidden schaapsvelen en maakten zeemleder. De zwarte leertouwers looiden vele soorten van leder tot schachten van laarzen.

j) de timmerlieden : hun patroon was de H. Jozef. Hun erediensten geschieden in de St.-Salvatorskerk.

k) de metselaars : hielden hun kerkelijke diensten in het onderdeel van de kapel van het H. Bloed.

l) de loodgieters : onder de aanroeping van de H. Naam Jezus, geschieden in de St.-Salvatorskerk.

m) de schrijnwerkers : hun patroon was de H. Livinus en hun kerkelijke plechtigheden gebeurden in de St.-Salvatorskerk.

Er vallen nog zeer vele gilden te vermelden en over de reeds aangehaalde kan nog breedvoerig uitgeweid worden. Wij hopen in een latere bijdrage dit te kunnen doen, want het gaat om een stuk uit onze geschiedenis, waarvan wij in onze tijden het vervolg schrijven. Immers «in het verleden ligt het heden, in het nu wat worden zal».

PH. DENYS

PLAIDOYER EN FAVEUR D'UNE PLUS EXACTE DESIGNATION DE L'ETAT DE CONSERVATION DES MONNAIES ET MEDAILLES.

Un des facteurs les plus déterminants du prix d'une pièce numismatique est son état de conservation.

Cet état de conservation est indiqué généralement par des lettres, par exemple :

B = beau

TB = très beau

S = superbe

FDC = fleur de coin

Le nombre d'appellations ainsi employées varie de personne à personne. Ainsi, si certains se contentent des 4 appellations ci-dessus, d'autres étendent leurs spécifications et arrivent ainsi à déterminer l'état des pièces par les symboles suivants :

C = commun

AB = assez beau

B = beau

TB = très beau

TTB = très très beau

S = superbe

FDC = fleur de coin

J'en connais aussi qui, à côté des appellations TB et TTB emploient également des termes «t.b.» et «t.t.b.» ; et qui ont la même désignation, c'est-à-dire très beau et très très beau, ce qui pourrait faire croire que TB et t.b. seraient synonymes, tout comme TTB et t.t.b.

Eh bien, détrompez-vous, car dans l'esprit de cette personne TB (très beau) est plus beau que t.b. et TTB (très très beau) est de meilleure qualité que t.t.b. Comprenne qui pourra!!! Cela ne peut conduire qu'à des malentendus désastreux. Tous les numismates ont pu constater que ces différents termes sont appliqués de façon fort différente et qu'une pièce qualifiée TB par une personne consciencieuse, devient souvent TTB chez une autre.

Dans le même ordre d'idées, combien de fois n'offre-t-on pas comme FDC des exemplaires qui, tout en étant très beaux, présentent néanmoins un défaut qui doit les faire classer comme S ou même parfois TTB ?

Et méfiez-vous surtout de l'appellation AB, qui permet à certaines personnes peu scrupuleuses de vous refiler des exemplaires, qui ont juste une valeur de mitraille, comme pièces de collection.

Il est souhaitable que, dans l'intérêt de tous, le maximum de précision soit apporté dans la spécification de l'état des pièces et on ne peut que recommander aux numismates de donner leur préférence à ceux des numismates professionnels qui suivent cette ligne de conduite, ce qui milite en faveur de leur probité commerciale.

Toutefois, j'ai souvent constaté que, même dans ce cas, il arrive encore souvent que les collectionneurs et les marchands ne sont pas complètement d'accord et qu'ils ne sont pas à l'abri d'une surprise désagréable.

En effet, il est entré dans les mœurs du milieu numismatique que l'on dise par exemple qu'une pièce est superbe, lorsqu'une seule de ses faces est dans cet état, l'autre face ne s'en écartant pas de façon trop excessive (TTB).

Mais quelle désignation faut-il adopter lorsqu'une pièce a l'avvers en état FDC et le revers TTB ? ou l'avvers TB et le revers S ?

Faut-il employer l'appellation « moyenne » de ces états, soit S dans le 1er cas et TTB dans le 2e cas cité ? Cela prêterait toujours à discussion. Est-il préférable, au contraire, - certains le font - de dire que dans le 1er cas la pièce est dans un état TTB ou même FDC (ce qui constituerait une supercherie certaine) et que la 2de pièce est TB ou S, appliquant ainsi à la pièce la désignation d'une seule de ses faces, soit la moins belle soit la plus belle selon l'intérêt de l'une des parties en cause ?

A mon humble avis, j'estime qu'il vaudrait mieux donner la spécification exacte de **chacune** des faces, en commençant toujours par le droit (avers).

Ainsi la 1re pièce serait stipulée FDC/TTB et la 2de TB/S, et plus personne ne serait lésé !

Mais on oublie généralement, volontairement ou non, qu'une monnaie et une médaille possèdent une 3me « face » : la tranche.

Pensez-vous qu'une pièce, parfaitement FDC pour l'avvers et le revers, puisse mériter cette étiquette si sa tranche a un défaut quelconque ? Non, n'est-ce pas ?

Il serait donc souhaitable de spécifier également l'état de la tranche, spécification qui viendrait toujours en 3e position.

Ainsi une pièce désignée S/TTB/TB aurait le droit S, l'avvers TTB et la tranche TB. Ce serait clair, précis et honnête, et la plupart des discussions seraient évitées.

Evidemment, il reste toujours un travail délicat à faire : établir de la façon la plus précise possible les normes correspondant aux divers états de conservation.

Pour ma part, dans le but de faire démarrer la question, je veux essayer d'établir ici une première nomenclature de critères auxquels devraient correspondre les différentes appellations d'états de conservation.

FDC - présente toutes les caractéristiques d'une pièce sortant de fabrication : tranche à arêtes vives, éclat neuf du métal

S - état d'une pièce qui possède les caractéristiques de FDC, mais présente un ou plusieurs défauts minimes, comme :

- a) le métal n'a plus l'éclat du neuf
- b) traces infimes d'usure
- c) présence éventuelle de très légères traces d'oxydation

TBS - La pièce est réellement belle, mais n'est plus absolument parfaite. Cet état correspond à l'EF (extremely fine) des Anglais.

TTB - La pièce ayant circulé un certain temps a généralement perdu le mordant des arêtes de la tranche ; elle peut avoir perdu l'éclat caractéristique

du métal neuf ; l'oxydation peut être un peu plus prononcée, sans être excessive ni profonde ; les traces d'usure peuvent être un peu plus nettes, surtout dans les détails des cheveux, les armoiries et aux endroits les plus en relief, où commencent à apparaître certains « plats » peu étendus : s'il y a des griffes ou des « coups » cela ne peut être que superficiel.

Dans l'ensemble, la pièce doit se trouver dans un état tel qu'il permet d'en déterminer toutes les caractéristiques normales et les variétés éventuelles de la pièce.

Cet état correspond au VF (Very fine) des Anglais.

TB - Les arêtes ne sont plus vives ; l'oxydation peut être assez générale, mais ne peut s'étendre en profondeur ; la pièce peut présenter des traces d'usure assez répandue, au point de présenter de nombreux plats, surtout dans les cheveux et les parties les plus proéminentes de la gravure ; des griffes et des « coups » plus visibles. D'une façon générale, la pièce est encore très présentable. Tous les éléments du type de la pièce se présentent de manière encore nette. Correspond au F (Fine) des Anglais.

B - La pièce a été longtemps en circulation et présente des défauts assez prononcés : griffes ou « coups » assez forts ; usure assez généralisée, mais qui permet encore de déterminer tous les éléments du type de cette pièce.

Correspond au « Fair » des Anglais.

C'est l'état « minimum » pour qu'une pièce puisse provisoirement entrer dans une collection et y figurer à titre d'« échantillon », en attendant de pouvoir la remplacer par un exemplaire de meilleure qualité.

J'estime que les pièces qui présentent de plus graves défauts que ceux spécifiés sous B ne représentent plus qu'une valeur de mitraille et ne devraient plus être considérées comme monnaies de collection.

En ce qui me concerne personnellement, pour déterminer l'état de conservation des pièces de ma collection, j'emploie également le terme FDCT (= fleur de coin terni) qui s'applique aux exemplaires qui, tout en n'ayant pas circulé, ont vu leur éclat neuf terni par quelques souillures superficielles ou sont simplement devenues plus mates, moins éclatantes. Les critères ci-dessus n'ont été établis, sans aucune prétention, que comme base de départ d'un travail plus sérieux et plus approfondi, que j'aimerais voir faire par une commission qui pourrait être constituée par quelques spécialistes de bonne volonté de notre Association.

Elle pourrait faire son travail en grande partie par correspondance, vu la difficulté de réunir au même moment des personnes habitant aux quatre coins du pays, et la correspondance pourrait se faire en français ou en flamand, au choix.

Les résultats obtenus par cette commission seraient publiés dans notre bulletin.

Que ceux qui veulent coopérer à ce travail, si utile pour tous, se mettent en rapport avec moi.

MORIN François, 32, rue Van Artevelde, BOOM (Belgique)

PLEIDOOI VOOR EEN JUISTERE AANDUIDING VAN DE BEWAARSTAAT DER MUNTEN EN MEDALIES.

Een der gewichtigste factoren bij het vaststellen van de prijs van een munt of medalie is hun staat van bewaring.

Deze bewaarstaat wordt gewoonlijk aangeduid door letters, bv.

B = S = schoon of mooi

TB = ZS = zeer schoon of zeer mooi

S = Pr = prachtig

FDC = FDC = fleur de coin of stempelglans

Het aantal der alzo gebruikte bepalingen verschilt van persoon tot persoon. Daar waar sommigen zich tevreden stellen met de 4 hierboven vermelde bepalingen, breiden anderen deze uit en komen alzo tot volgende symbolen om de bewaarstaat aan te geven :

C = G = gemeen

AB = NS = nogal schoon of nogal mooi

B = S = schoon of mooi

TB = ZS = zeer schoon of zeer mooi

TTB = ZZS = zeer zeer schoon of zeer zeer mooi

S = Pr = prachtig

FDC = FDC = fleur de coin of stempelglans

Ik ken er ook die, benevens de bepalingen ZS en ZZS ook deze gebruiken van «zs» en «zss» en die dezelfde begrippen zouden moeten inhouden, t.t.z. «zeer schoon» en «zeer zeer schoon», hetgeen zou laten veronderstellen dat ZS en zs synoniem zijn, evenals ZZS en zss.

Niets is minder waar, want, in de geest van deze persoon, is ZS (zeer schoon) schoner als «zs», en is ZZS (zeer zeer schoon) van betere kwaliteit als «zss». Dit gaat mijn verstand te boven!!! Dit kan slechts tot rampzalige misverstanden leiden.

Al de numismaten hebben kunnen vaststellen dat die verschillende bepalingen op zeer uiteenlopende manieren worden toegepast en dat een munt die als ZS bepaald wordt door een gewetensvol persoon, dikwijls als ZZS aangegeven wordt door een minder eerlijke.

In dezelfde zin gesproken, hoe dikwijls komt het niet voor dat men FDC-stukken aanbiedt die, al zijn ze prachtig, een gebrek vertonen, die ze als Pr of zelfs als ZZS moet doen aanzien?

En behoedt U vooral van de benaming NS (nogal schoon) die aan sommige personen toelaat U exemplaren als verzamelstukken in de hand te stoppen, die nog enkel een metaalwaarde hebben.

Het is wenselijk dat in het belang van iedereen, 'n maximum aan nauwkeurigheid aan de dag gelegd wordt bij het bepalen van de bewaarstaat der munten of medalies en men kan intussen alleen de verzamelaars aanzetten hun voorkeur te geven aan deze munthandelaars en verzamelaars die deze stelregel volgen, hetgeen voor hun eerlijkheid pleit.

Nochtans heb ik dikwijls vastgesteld dat, zelfs in dit laatste geval, het meermaals voorkomt dat handelaars en verzamelaars het niet helemaal

eens zijn en dat ze soms blootstaan aan onaangename verrassingen.

Inderdaad, het is gewoonte geworden in de numismatische kringen, dat men b.v. aanneemt dat een stuk prachtig is (Pr), als één enkel van zijn zijden in zulke staat verkeert, voor zover dat de andere zijde er niet te veel van afwijkt (ZZS).

Maar welke aanduiding moet aangenomen worden als de voorzijde van een stuk FDC is, en de keerzijde ZZS? of de voorzijde ZS en de keerzijde Pr? Moet men in zulk geval de benaming gebruiken die past bij het gemiddelde van zulke stukken, dus Pr in het eerste geval, en ZZS in het 2de? dit moet altijd moeilijkheden uitlokken.

Is het integendeel verkieslijk - en sommigen doen dit - in het 1ste geval te spreken van een stuk ZZS of zelfs FDC (hetgeen zeker bedrog zou betekenen) en dat het tweede stuk ZS of Pr is, alzo aan de stukken de staat toekennend van één enkele zijde, hetzij de minst schone, hetzij de schoonste, volgens het eigenbelang van een der partijen die er bij betrokken zijn?

Volgens mijn mening vind ik dat het beter is de juiste bepaling aan te geven van elke zijde, altijd beginnend met de voorzijde. Alzo zou het eerste stuk bepaald worden als FDC/ZZS en het tweede ZS/Pr, en niemand zou schade ondergaan!

Maar gewoonlijk vergeet men, vrijwillig of niet, dat de munt of een medalie een derde «zijde» heeft: de rand.

Denkt U dat een stuk waarvan de voorzijde en de keerzijde in FDC staat verkeren, deze benaming waard is als zijn rand een gebrek vertoont? Neen, nietwaar?

Het ware dus ook wenselijk de staat van de rand aan te geven, bepaling die altijd in derde positie zou gegeven worden.

Alzo zou een stuk dat aangeduid is als Pr/ZZS/ZZS een prachtige voorzijde hebben, een keerzijde die zeer zeer schoon is en een rand zeer schoon. Dit zou duidelijk, nauwkeurig en eerlijk zijn, en het merendeel der twistingen vermijden.

Er blijft natuurlijk en heel delikaat werk te verrichten: op de meest mogelijk nauwkeurige wijze de normen vaststellen die overeenstemmen met de verschillende staten van bewaring.

Langs mijn kant, met het doel deze kwestie te doen starten, wil ik hier pogen een eerste lijst op te maken met de criteria's waarmee de verschillende benamingen der bewaarstaten zouden moeten overeenkomen.

FDC - ook soms «stempelglans» genoemd, vertoont al de kenmerken van een stuk dat zó uit de muntpers komt: scherpe randen, nieuwe metaalglans.

Pr - staat van een stuk dat al de kenmerken heeft van de FDC, maar die één of meerdere minieme fouten vertoont, zoals:

- a) het metaal heeft zijn originele glans niet meer
- b) uiterst lichte sleetsporen
- c) gebeurlijk heel lichte sporen van oxydatie

Het stuk is werkelijk mooi, maar is niet meer absoluut perfect. Stemt

overeen met de EF (extremely fine) der Engelsen.

ZZS - Door een zekere omloop heeft het stuk gewoonlijk de randscherpte verloren; het kan ook de karakteristieke nieuwe metaalglans verloren hebben; de oxydatie mag wat duidelijker zijn, zonder overdreven te zijn of te diep te zitten; de sleetsporen kunnen wat meer uitgesproken zijn bijzonder wat het haar aangaat, de schilden of wapens en op de plaatsen met meer relief, waar zekere vlakken beginnen te ontstaan; als er krassen of «stoten» voorkomen, mogen ze slechts oppervlakkig zijn. In zijn geheel, moet het stuk zich in zulke toestand bevinden dat men er al de kenmerken van het type en van de gebeurlijke variëteiten van dit stuk duidelijk kan onderscheiden.
Stemt overeen met de VF (very fine) der Engelsen.

ZS - De randscherpte is verloren; de oxydatie mag uitgebreider zijn, maar mag niet in de diepte zitten; het stuk mag nogal uitgebreide slijtage-sporen vertonen en alzo meerdere vlakke plekken hebben, bijzonder in de haren en de meest verheven delen van de gravure; krassen en sporen van vallen en stoten meer duidelijk.
Het stuk heeft nog een behoorlijk uitzicht.
Al de kenmerken van het type van het stuk zijn nog heel duidelijk.
Stemt overeen met de F (fine) van de Engelsen.

S - Het stuk heeft nogal uitgesproken gebreken: krassen, krabben, sporen van vallen en stoten nogal duidelijk, soms nogal erg; slijtage nogal algemeen, maar die nog toelaat de kenmerken van het type van het stuk vast te stellen.

Stemt overeen met de Fair van de Engelsen.

Ik ben van oordeel, dat stukken met grovere gebreken als deze beschreven onder S hierboven nog slechts een metaalwaarde hebben en niet meer mogen aanzien worden als verzamelingsstukken.

De staat S is de minimum vereist van een stuk voor verzamelaar en mag in de verzameling slechts voorlopig geplaatst worden, als «monster» of voorbeeld, in afwachting dat het vervangen wordt door een exemplaar van betere kwaliteit.

Wat mij persoonlijk betreft, bij de bepaling van de bewaarstaat van de stukken van mijn verzameling, gebruik ik ook nog de term FDCT (Fleur de coin terni) die ik toepas op deze die, alhoewel ze niet in omloop geweest zijn, hun nieuwglans hebben verloren of oppervlakkig bevuild zijn. Deze criteria's zijn alleen opgesteld, zonder enige pretentie, als vertrek-basis voor een grondiger werk, dat ik graag zou willen zien uitvoeren door een commissie, die zou kunnen bestaan uit enkele bevoegde en bereidwillige onzer leden. Deze commissie zou haar werk kunnen verrichten per briefwisseling, gezien de moeilijkheid op hetzelfde ogenblik personen bijeen te brengen die in de vier hoeken van het land wonen, en deze briefwisseling zou, naar keuze, in het Frans of het Nederlands kunnen gebeuren. De uitslagen bekomen door deze commissie zouden verschijnen in ons maandblad.

Dat degenen die willen medewerken in deze zin, ten nutte van alle numismaten, zich in verbinding stellen met mij.

MORIN Frans, 32, Van Arteveldestraat, BOOM (België)

MODERNE MUNTEN VAN ISRAËL

door G. Kraayenhof

Israel is een nog jonge staat, doch een oud land dat eeuwen geleden reeds munten kende en sloeg. Vooral de stukken welke in de Bijbel worden vernoemd zijn bekend en spreken tot de verzamelaar.

Dit land is nu bezig zich een interessante plaats te verwerven bij de verzamelaars tussen de hedendaagse staten welke munten uitgeven.

Na de oprichting in mei 1948 van de nieuwe staat Israël, begon men met een zeer eenvoudige munt, de 25 Mills in aluminium.

Vz.: Druiventros met aan de bovenzijde in het Hebreeuws en aan de onderzijde in het Arabisch het woord Israël.

Kz.: 25 Mills in grote cijfers in het Hebreeuws en het Arabisch. Aan de onderzijde de datum in Hebreeuwse jaartelling. Een krans van olijvenbladeren omsluit dit alles.

De rand is glad.

Dit stuk werd geslagen te Tel Aviv en was eigenlijk een voorlopige uitgave gezien er geen ander eigen geld was dan de 100 - 50 - 20 - 10 - 5 - 2 - 1 Mills-stukken welke van 1927 tot en met 1947 door de Londense munt, ten tijde van het Engelse beheerschap over Palestina, werden geslagen en welke zowel teksten in het Hebreeuws, het Arabisch als het Engels vermeldde.

Niettegenstaande het zeer sombere begin, getuigde deze uitgave, naar zijn symbolen, van een geweldig optimisme en vertrouwen. De olijfbladeren symboliseren immers vruchtbaarheid, de druiventros overvloed. Dat dit optimisme gewettigd is geweest getuigt ons het hedendaagse Israël in zijn huidige muntslag, hetgeen we verder in dit artikel bemerken zullen.

Spoedig kwam een eerste muntwet tot stand en werd het Israëlisch pond onderverdeeld in 1000 Prutah, in plaats van Mills, die in de waarden van 500, 250, 100, 50, 25, 10, 5 en 1 Prutah werden aangemunt door de I.C.J. Kings Norton Mint van Engeland.

De voorzijden van deze munten hebben symbolen welke op de munten van ongeveer 2000 jaar geleden ok reeds voorkwamen, en wel als volgt:

500 Prutah: Een steel met drie granaatappels in de overgang van bloem tot fruit (vrucht op zilveren schekels uit de Joods-Romeinse oorlog van 66 - 70 na Chr.)

250 Prutah: Drie gerste-aren van de kwart-schekel uit de jaren 69 - 70 na Chr.

100 Prutah: Palmboom met zeven takken, van op de bronzen munten uit de Bar Kochba - tijd.

50 Prutah: Vijgenbladeren met vruchten, van de munten van het jaar twee en drie «Vrijheid van Sion» uit de Joods-Romeinse oorlog 67 - 69 na Chr.

25 Prutah: Druiventros, van de zilveren Denari uit de Bar-Kochba-oorlog.

10 **Prutah** : Amphora - een van de tempelvazen voorkomend op de grote bronzen munten uit de Bar-Kochba-oorlog.

5 **Prutah** : Lier, of luit, met vier snaren, voorkomend op de munten in het eerste jaar van de Bar-Kochba-oorlog (132 - 133 na Chr.)

1 **Prutah** : Anker van de munten der Hasmonean Dynastie (103 - 76 v. Chr.) koning Alexander Jannaens.

Allen hebben «Israël» in het Hebreeuws en in het Arabisch als opschriften. De keerzijden vermelden de resp. waarden in beide talen en zijn omgeven door olijfladeren.

De 500 en 250 Prutah werden eerst korte tijd in het zilver uitgegeven doch spoedig daarna in koper-nikkellegering. Beiden werden enkel met het jaartal 1949 geslagen.

De 100, 50 en 25 Prutah werden aanvankelijk geslagen in cupro-nikkel (1949) en daarna in met nikkel overtrokken staal (1954).

De 10 en de 5-Prutah-stukken werden in het brons aangemaakt in het jaar 1949. Van 1952 tot 1954 was het 10-Prutah-stuk 12-hoekig van vorm en was het in aluminium, maar reeds in 1957 keerde men terug tot de oorspronkelijke ronde vorm. Het stuk was dan echter verkoperd.

Het 1 Prutah-stuk is alleen met het jaar 1949 en in aluminium geslagen.

Van de 100, 50 en 25 Prutah hebben enkel de eerst uitgegevene een kartelrand, de latere vertonen alle gladde rand. De vermelding van de datum vindt men direkt onder de aanduiding van de waarde welke voluit in het Hebreeuws is geschreven.

Het jaar 1958 is een belangrijk jaar in de muntgeschiedenis van de jonge staat. Het is het jaar waarin het 10-jarig bestaan werd gevierd en men besloot herdenkingsmunten te laten slaan. Men heeft de waarden van :

5 Israëli Pond-zilver en 1 Israëli Pond in cupro-nikkel.

Het stuk van 5 Israëli Pond vertoont op de Vz. linksboven het woord Israël in het Hebreeuws en juist eronder ook in het Arabisch. Daaronder in 't Hebreeuws 5718 (joodse jaartelling) en 1958. Lager zien we rechts de woorden «5 Israëli Ponden» in het Hebreeuws. De Kz. ziet men in een ingeslagen vak met afgeronde hoeken de afbeelding van de zevenarmige kandelaar die werd gebruikt voor de verlichting van de Tempel en die eveneens op de oude munten voorkomt. In de rand staat «10e herdenking van de staat Israël». Deze munt is een ontwerp van Miriam Karoli, weegt 25 gram en heeft een doorsnede van 34 mm. Ze werd geslagen in Utrecht op 100.000 exemplaren, terwijl er nog 5.000 met gepolijste stempel werden vervaardigd.

Het stuk van 1 Israëli Pond heeft aan de

Vz. Bovenaan «1 Israëli Pond» daaronder «Israël» en de Hebreeuwse datum 5719 gevolgd door de datum in het Arabisch 1958.

Kz. De zevenarmige kandelaar tussen twee achtpuntige sterren. De kandelaar «Menora» en de sterren zijn symbolen van het licht. Deze verschijnen op de munten van Mathias Antigonus, de laatste koning van de Hasmonean dynastie, die de Grieken verdreef. De overwinning

wordt gevierd op «Chanuka» of het feest des lichts. Dit feest dat in december plaats heeft herdenkt tevens de Tempelwijding.

De munt is ontworpen door Zvi Narkiss. Er werden bij de Zwitserse munt in Bern 250.000 stuks geslagen en 6.000 met gepolijste stempels. Ze weegt 14 gram en heeft een diameter van 32 mm.

De tweede munt welke werd geslagen ter gelegenheid van de Onafhankelijkheidsdag is terug een 5 Pond-stuk in het zilver in 1959 bij de 11e verjaardag.

Vz. linksboven «Israël» in het Hebreeuws met daaronder in het Arabisch de data 5701 - 5719 en 1948 - 1959. Onderaan in het Hebreeuws «5 Israëli Pond».

Kz. Vertoont elf dansende Israëlieten in verschillende klederen welke de vreugde symboliseren van diegenen welke naar Israël emigreerden. De elf dansende figuren vormen een cirkel welke open is om nog meerdere inwijkelingen te kunnen ontvangen. Het getal 11 wijst op het aantal bestaansjaren van Israël.

Het ontwerp is van Miriam Karoli voor wat de voorzijde, en van Rothschild & Lippmann voor wat de keerzijde betreft. De munt werd geslagen te Bern op 100.000 exemplaren en 5000 op gepolijste stempel. Het gewicht is 25 gram en de diameter is 34 mm. De rand draagt het Hebreeuwse opschrift «Het 11e jaar der staat Israël». Bij de munten met gepolijste stempel komt een kleine Hebreeuwse M voor.

De volgende «Chanuka»-munt is weer een 1 Pond stuk dat het vijftigjarig bestaan der «Kibbath» (dit zijn collectieve landbouwnederzettingen) herdenkt. Deganya was de eerste gemeenschap, welke op basis van absolute gelijkheid, verantwoordelijkheid en hulp van allen, door een twintigtal jonge mannen en vrouwen, op een woest stuk land werd begonnen, en nu in een bloeiende nederzetting is veranderd. Dit voorbeeld werd gevolgd door meer dan honderduizend mannen en vrouwen, zodat er nu honderden dergelijke nederzettingen zijn.

Vz. Boven links «Israël» in het Hebreeuws met daaronder de data 5720/1960 in Arabische cijfers. Onderaan «1 Israëli Pond» in het Hebreeuws.

Kz. Zicht op Deganya, zoals het ligt aan het Meer van Genezareth, twee cypressen, huizen en een palinboom. In grote Hebreeuwse letters naar links «Deganya» en in een halve cirkel rond de bovenzijde de inscriptie «Jubileum der collectieve nederzetting» in het Hebreeuws.

Het ontwerp van de voorzijde is van Miriam Karoli, dit van de keerzijde van Rothschild & Lippmann. Deze munt werd geslagen in Utrecht op 100.000 exemplaren met 5000 stuks op gepolijste stempel. Deze laatste dragen een kleine Hebreeuwse M tussen de twee cypressen. Het gewicht is 14 gram en de diameter 32 mm. De rand is glad.

HET HUIS VAN DE HANNOVERS IN DE ENGELSE NUMISMATIEK

door J.M. VAN MEERBEECK

II

Onder Jacobus II ontketende de breuk tussen de katholieke koning en de protestantse Staat een revolutie die tot de vervallenverklaring van de vorst leidde.

F. — Jacobus II,

1. Onmogelijkheid van een overeenkomst tussen de katholieke koning en de protestantse natie.
2. De revolutie van 1688.

Het parlement was vast besloten de koninklijke willekeur te beperken; het verhief Willem III en Maria tot de troon, maar legde hun in 1689 de Declaration of Right op, grondslag van de constitutionele monarchie.

De regering van Anna, schoonzuster van Willem III, werd gekenmerkt door de vereniging van Schotland en Engeland tot één enkele Staat en door de regeling van de opvolging ten gunste van het Huis Hannover.

G. — De constitutionele monarchie.

1. Willem III en Maria. - De Declaration of Rights.
2. Koningin Anna. - De opvolging. - De Act of Settlement. (1701)

Geldstukken aangemunt onder de regering van :

Koning George I (1714-1727)

Goud : 5, 2, 1, ½, ¼ Guinea.

Bemerkingen : Legende : Op keerzijde van 1 Guinea-stukken van 1714 - Prince Elector enz.

Symbol Olifantje en rij-toren. (zie bespreking van de Guinea).

Zilver : 5/-, 2/6, 1/-, 6d., 4d., 3d., 2d., 1d.

Bemerkingen : Titel : «Fidei Defensor» komt voor de eerste maal voor.

Wapenschild van Hannover wordt op de keerzijde vermeld.

Symbolen : Rozen en pluimen : zilver afkomstig van de Comp. for melting down lead.

W. C. C. : zilver afkomstig van de Welsh Copper Comp.

SS. C. : zilver afkomstig van de South Sea Comp.

Koper : ½d., ¼d.

Koning George II (1727-1760)

Goud : 5, 2, 1, ½ Guinea.

Bemerkingen : Symbolen : E. I. C. : Goud ingevoerd door de East India

Comp.

Lima : Goud veroverd door Lord Admiraal Anson tijdens zijn zeereis rond de wereld van een Spaans schip dat de haven van Lima (in Peru) in 1743 verliet.

Zilver : 5/-, 2/6, 1/-, 6d., 4d., 3d., 2d., 1d.

Bemerkingen : Symbolen : Rozen : Zilver afkomstig uit de mijnen van West Engeland.

Pluimen : Zilver afkomstig van de Comp. of Copper Miners in the Principality of Wales.

Rozen en pluimen : (Zie zilver George I)

Lima : (Zie goud George II)

Koper : ½ d., ¼ d.

Bespreking van muntstukken (tweede deel).

5. De «Groat» en «de Halve Groat».

Lodewijk IX liet in 1266 een tamelijk zwaar zilverstuk slagen in de stad Tours zodat hierdoor al spoedig dit stuk de naam van «Gros Tournois» verkreeg. In nabootsing werden toen alle dikke zilver geldstukken resp. Grosso in Italië, Groschen in Duitsland, Groot in Vlaanderen en Groat in Engeland genoemd.

In de eerste jaren van hun bestaan hadden deze geldstukken in Engeland verschillende rekenwaarden tot in 1279 wanneer Eduard I besloot om hun gewicht, in verhouding met dat van de zilver penny, zó te bepalen dat de «Groat» een vaststaande waarde van 4 d. kreeg.

In 1351 werden voor de eerste maal ook «Halve Groats» geslagen.

Niettegenstaande in 1662 het aanmunten van deze beide geldstukken werd stopgezet (Maundy-stukken uitgezonderd) werd in 1836 een «Groat» aangemunt die, in tegenstelling met het «Maundy-stuk» welke op de keerzijde het cijfer 4 vertoont, op de keerzijde de beeltenis van Britannia laat bewonderen.

Men beweert dat de beeldschone Frances Stewart, gunsteling van Karel II die later hertogin van Richmond zou worden, als model zou ge-diend hebben om Britannia uit te beelden.

In 1856 werd dit aantrekkelijk zilver geldstukje uit de omloop genomen.

6. De «Florin».

Wanneer in 1344 de handel met het vasteland (voornamelijk Vlaanderen) uitbreiding nam, was de toenmalige vorst Eduard III genoodzaakt om het idee van zijn voorganger Hendrik III over te nemen en praktisch uit te werken. (Zie bespreking van de «Penny»). Een geldstuk dat de waarde van 6 shilling kreeg (72 zilver pennies) werd uit goud geslagen en «Florin» genoemd in nabootsing van de vele goudstukken die, op het vasteland in omloop zijnde, toen ook reeds deze naam droegen.

«Florin» is afkomstig van de naam van de Italiaanse stad Florence die in het Latijn Florentia genoemd werd alsmede van het woord «bloem»

dat in het Italiaans «Florino» betekent. Inderdaad, in 1252 werd in de stad Florence een geldstuk geslagen dat op zijn voorzijde een bloem (lelie) vertoont.

Gezamenlijk met de «Florin-stukken» werden er ook Halve en Kwart Florins geslagen die, volgens de afbeelding op hun resp. voorzijden, «Leopards» en «Helms» genoemd werden.

Spijtig genoeg was er weer, juist zoals met de gouden penny van Hendrik III, tussen deze gouden munten en de zilver penny een wanverhouding. In tegenstelling met de gouden penny was de handelswaarde van de «Florin» de «Leopard» en de «Helm» nu groter dan de som van het aantal zilver pennies die zij vertegenwoordigen zodat de mensen de goudstukken gretig bijhielden en Eduard III, met flink verlies voor de schatkist, genoodzaakt was om deze zo spoedig mogelijk in te trekken.

In 1847 bekwam Sir John Bowring de toelating om een zilver geldstuk uit te geven dat de waarde zou hebben van £ 1/10 of 2 shilling. Deze stukken werden «Florin» genoemd. In 1849 werden zij voor het eerst uitgegeven met als doel een lans te breken in het voordeel van het gebruik van het tiendelig stelsel in Engeland.

Uiteindelijk werd in 1887 een «Dubbele Florin» (4 shilling) uitgegeven die, na enkele jaren in omloop te zijn geweest, niet meer aangemunt werd.

7. De «Crown».

Het was Hendrik VIII die voor het eerst «Kronen» liet slagen. Zij werden uit goud vervaardigd en naarmate de vorst meer en meer in geldverlegenheid geraakte verminderde ook het gewicht en het goudgehalte van zijn geldstukken. De resp. waarden toegekend aan deze stukken waren toen reeds als volgt: «Kroon met dubbele roos» = 5 shilling, «Kroon met de enkele roos» = 4 en een halve shilling, «Halve Kroon» = 2 en een halve shilling.

In tegenstelling met de «Kroon met de enkele roos» die slechts éénmaal geslagen werd, bleef de «Halve Kroon» in omloop tot in 1611 (Jacobus I) en de «Kroon met de dubbele roos» tot in 1660 (Karel II).

Kronen en Halve Kronen in zilver werden voor het eerst geslagen onder de regering van Eduard VI. Zij hadden toen ook reeds een waarde van resp. 5 en 2 en een halve shilling.

Niettegenstaande het huidige publiek de «Crown» een weinig zwaar vindt (1 ounce zilver = 28,253 gram) wordt dit prachtig geldstuk nog steeds aangemunt en wel hoofdzakelijk om aan het groot verlangen van de vele verzamelaars te voldoen. Hieruit volgt dat, al is dit stuk nog steeds gangbaar, het niet meer in de normale omloop gebracht wordt.

8. De «Sovereign».

De naam «Sovereign» is afkomstig van het Latijns woord «Supremus» wat «opperste» betekent. Zoals de koning, die op deze munt afgebeeld staat, als het opperhoofd van de Engelse Staat en Kerk aanschouwd wordt, zo wordt ook de «Sovereign» aanzien als de munt die in gewicht, gehalte en waarde boven al de andere muntstukken regeert en voorrang heeft.

Dit stuk werd voor het eerst geslagen in 1489 onder de regering van Hendrik VII en woog toen 240 grains. (15,552 gram)!

Wanneer onder de regering van Jacobus I, Schotland met Engeland verenigd werd, kreeg dit muntstuk de naam «Unite». («Laurel» in Schotland en «Broad» tijdens de Commonwealth en de regering van Karel II).

Hoe tegenstrijdig het ook moge schijnen was het slechts in 1816, met het nieuwe muntstelsel dat tijdens de regering van Georges III aangenomen werd, dat de «Sovereign» of gouden «Pond» de voornaamste munt werd in Engeland. Inderdaad, vóór deze periode berustte de Engelse economie volledig op de zilver standaard. Deze nieuwe munt die toen niet alleen het «hoofd» maar ook de «maatstaf» werd van het Engelse muntstelsel, wordt nog steeds onveranderd aangemunt en weegt 123, 25 grains (7,987 gram) en heeft een goudgehalte van 22 Kt.

Door het feit dat voor gouden «Ponden» die in Australië aangemunt werden 1/12 zilver in de plaats van koper vermengd werd hebben deze stukken een lichtere geel-goude kleur.

Uiteindelijk werden £ 2 stukken slechts voor het eerst aangemunt tijdens de regering van George IV en £ 5 stukken tijdens de regering van koningin Victoria.

Al zijn de £ 5, 2 en 1 gangbaar voor de internationale handel toch worden zij niet in omloop gebracht voor normaal gebruik in Engeland.

(wordt vervolgd)

DANS LA PRESSE.

UIT DE KNIPSELMAP.

ACQUISITION AU CABINET DES MEDAILLES.

Le Cabinet des Médailles vient d'acquérir trois pièces d'or romaines d'une rareté et d'un intérêt tout à fait exceptionnels: un «médaillon» en or de l'empereur Claude II, le Gothique (268-270), un aureus du même et un aureus d'Aurélien (270-276). Les trois pièces proviennent d'un trésor découvert vers le milieu du XIX^e siècle, le long des côtes de la Corse, par un pêcheur de corail. Les monnaies de ce dépôt étaient sans doute transportées par un navire qui fit naufrage à la suite d'un incendie.

Le Cabinet des Médailles ne possédait aucune pièce d'or de Claude II avant cet achat. L'aureus d'Aurélien provient de l'atelier de Siscia. Cet atelier fut le premier à émettre des pièces au nom d'Aurélien, au moment de son acclamation comme empereur à Sidmum, alors que l'Italie était encore occupée par Quintille, frère du successeur de Claude II. L'absence de pièces frappées à Rome pour Aurélien, la période très courte pendant laquelle les monnaies de Siscia, puis celles de Milan, au nom de cet empereur ont été émises, font supposer que le trésor a dû être perdu tout au début du règne d'Aurélien, soit dans les premiers mois de l'année 270. Le nouvel aureus d'Aurélien qui vient enrichir nos collections ac-

quiert, de ce fait, une importance particulière en tant que document historique sur cette période si troublée et encore si obscure de l'histoire romaine.

repris «Le Soir» 22-23/9/'62.

AANWINSTEN VAN DE KON. BIBLIOTHEEK.

Drie gouden Romeinse munten hebben de verzameling van het penningkabinet verrijkt: een gouden medaillon, een aureus van keizer Claudius II (268 - 270) en een aureus van keizer Aurelianus (270 - 276). De drie munten maakten deel uit van een schat, die in het midden van de 19e eeuw door een koraalvisser nabij de Corsikaanse kust gevonden werd.

Ook twee gouden solidi van Constantinus II (337 - 361) werden aangeworven, samen met een gouden halve-leeuw van Antoon van Boergondië (1406 - 1415).

overgenomen «Volksgazet» 1.10.'62

KENNEDY VRAAGT AMERIKANEN: «BRENG GOUDEN MUNTEN TERUG NAAR AMERIKA».

Maatregel tegen «valsmunters».

Washington, 22 juli: President Kennedy heeft de Amerikaanse staatsburgers opgedragen hun bezittingen aan zeldzame gouden munten in het buitenland naar Amerika terug te brengen of ze te verkopen. Als tijdslimiet stelt de president 1 januari 1963. «Deze maatregel», aldus het Witte Huis, is genomen om valse-munterij en hermunting van zeldzame munten op grote schaal te voorkomen».

Volgens funktionarissen van het Witte Huis vindt er valse-munterij plaats in Italië, Duitsland, Nederland, Zwitserland en Argentinië. Ook zijn valse munten aangetroffen in Spanje en Hongkong. Deze waren daar echter niet gemaakt. Hermunting zou hebben plaatsgevonden in Albanië, Oostenrijk, Frankrijk, Hongarije en Roemenië.

Voordat de maatregel werd getroffen, was het reeds voor Amerikanen verboden in het buitenland goud te bezitten, maar zeldzame munten maakten hierop een uitzondering. Door de nieuwe maatregel verwacht men dat de handel in dergelijke munten zal afnemen en daarmee ook de mogelijkheden voor vervalsers.

De namakers leggen zich de laatste jaren vooral toe op zogenaamde moderne vervalsingen. Dat zijn vervalsingen van munten, die in de negentiende en de twintigste eeuw in Europa en Amerika werden geslagen. De meeste valse munten zouden uit Italië en Duitsland komen, waar ze ook werden vervaardigd. Dat Nederland ook wordt genoemd bij de landen, waar vervalsers aan 't werk zijn, houdt volgens Nederlandse muntenkenners verband met het feit, dat er vrij grote partijen valse gouden vijftjes zijn gemaakt en verkocht. Deze munten hebben het jaartal 1912 gekregen, maar ze zijn de laatste twee jaar in het buitenland vervaardigd. De oorsprong van deze valse-munterij is nog niet bekend; wel staat vast, dat de gouden vijftjes niet uit Nederland komen.

Nederlandse muntenkenners geloven niet, dat er Amerikanen zijn, die grote partijen echt zeldzame gouden munten in Europa hebben gedeponeerd. Onder werkelijk zeldzame munten verstaat men bijvoorbeeld een honderd peseta Amadeo uit Spanje en een gouden tientje Willem II uit Nederland. In ieder geval, zo vermoedt men, zullen vele muntenhandelaars buiten Amerika bang worden door de Amerikaanse maatregel en zullen bepaalde munten moeilijker te verkopen zijn.

uit «De Gentenaar» 23 juli 1962.

ECHOS DU MONDE NUMISMATIQUE.

PAYS - BAS :

Le «KONINKLIJK PENNINGKABINET» de LA HAYE organise du 5 septembre au 5 janvier une exposition numismatique consacrée à 2.500 ans de monnayage perse. L'exposition est ouverte tous les jours (dimanche excepté) de 10 h. à 13 h. et de 14 h. à 17 h.

U.S.A. :

Le 5 septembre 1962, le Président Kennedy vient de signer un «bill» prévoyant la modification de la composition de l'alliage destiné aux pièces de 1 cent. En effet ces pièces ne contiendront désormais plus d'étain.

EGYPTE :

Le radio Caire a annoncé la découverte dans le site de Bahr el Bakar (province de la Charkieh) d'une ancienne cité datant de la dynastie des Ptolémées. Parmi les nombreux objets retrouvés figurent des monnaies.

PANAMA :

Vient de faire frapper à Mexico City une série de nouvelles pièces.

MEDIO BALBOA 1961 : Argent, tranche cannellée.

D/. Balboa casqué à gauche, en dessous des lauriers et au dessus la valeur.

R/. Armes, aigle, drapeaux accostés par LEY 0.900 et par BR. 12. 50.

En dessous la date et au dessus REPUBLICA DE PANAMA

CUARTO DE BALBOA 1961 :

Comme précédent.

UN DECIMO DE BALBOA 1961 :

Comme précédent.

UN CENTESIMO DE BALBOA 1961 : Tranche lisse. Bronze.

D/. Tête d'indien à gauche, au dessus : URRACA

R/. Valeur sur 2 branches de lauriers, date en dessous et REPUBLICA DE PANAMA au dessus.

Remarque : Ces 4 pièces sont identiques au Yéoman n° 20, 19, 18 et 17 à l'exception du mot CINCENTENA qui a disparu ici.

5 CENTISIMOS DE BALBOA 1961 : Cupro-Nickel. Tranche lisse.

D/. Armes, en dessous date et au dessus REPUBLICA DE PANAMA.
R/. Valeur en plein champ : CINCO CENTESIMOS DE BALBOA.

ISRAEL :

Cet état qui se «spécialise» dans la pièce commémorative vient d'émettre cette fois-ci un écu de 5 livres israéliennes.

Commémorant à la fois l'établissement d'industries dans le desert du Negev et le 14ème anniversaire de la naissance de l'état.

5 LIVRES 1962 : Argent.

D/. Excavatrice à vapeur au travail. Légende en hébreux ISRAEL
FLEURIRA (shall blossom).

R/. Machinerie moderne dans la droite du champ. Valeur, date.

Tranche : 14ème anniversaire de l'état d'Israël.

TCHECOSLOVAQUIE :

10 HALERU 1962 : Aluminium, tranche cannelée.

D/. Lion de Bohême dans un pentagone irrégulier CESHOSLOVENSKA
SOCIALISTIKA REPUBLIKA 1962.

R/. Valeur surmontée d'une étoile ; le tout dans une couronne de lauriers.

LIBERIA:

DOLLAR 1961 : Argent, tranche cannelée.

La monnaie de Philadelphie vient de frapper pour le compte du Libéria cette nouvelle pièce.

D/. Tête d'une indigène à gauche

REPUBLIC OF LIBERIA

R/. Dans une couronne de lauriers :

ONE DOLLAR 1961.

BELGIQUE :

Vers la fin de cette année paraîtra chez Franceschi, 10, rue de la Croix de fer à Bruxelles un livre traitant des monnaies Belgo-Luxembourgeoises de Charles III à l'Indépendance belge (1706 - 1830).

Ce volume de 64 pages et d'un format de 27 x 20 comportera de très nombreux clichés. Les collectionneurs pourront alors relier leur Van Gelder-Hoc à leur Herssens. Le prochain bulletin donnera d'autres précisions à ce sujet.

— Mr. F. Wielandt publie dans la gazette numismatique suisse d'août '62 page 10 - 13 un article relatif à la trouvaille d'Heddesheim d'un trien d'or inédit de l'atelier de Namur. Cette pièce datant du second tiers du VIIe siècle ressemble au 1/3 de sou d'or de l'atelier de Dinant décrit dans le catalogue n° 2 de Mr. Meert dans la Revue Belge Numismatique 1960.

Voici la description de la pièce :

D/. Tête (de facture barbare) à gauche.

Légende illisible.

R/. Croix potencée, 2 monogrammes dans le champ, autour NAMUP.
Jean DE MEY.

EN MARGE DES «FAUX MONNAYEURS».

Un article paru dans un quotidien bruxellois du 28 mai 1927 illustre une autre forme de faux-monnayage.

« - Le 25 juillet 1926 le tribunal des échevins de Francfort rendait un jugement condamnant un certain Preuschkart pour avoir diffamé la Reichsbank. La personnalité de l'accusé importe peu, il y a à retenir que la déposition faite à titre de défense de la Reichsbank par le docteur Schacht, son président.

Preuschkart avait accusé la Reichsbank d'avoir volé le public en dépréciant systématiquement le billet de banque émis par elle. Le docteur a eu une défense ineffable. Il a dit en substance : - Nous n'avons pas volé les Allemands, mais seulement émis des faux billets à changer. Et le tribunal des échevins de Francfort a trouvé que c'était fort bien.

Le procès se faisait à propos de la valeur des billets de 1.000 marks datés du 21 avril 1910. Le président de la Reichsbank a fait une déposition dont voici la teneur.

- Il y a eu 4 émissions de billets de 1.000 marks portant la date du 21 avril 1910. La première s'élevait à 520.000.000 marks, elle a été retirée de la circulation sauf 143 millions de marks la seconde de 939 millions et la troisième de 500 millions ont été retirées complètement de la circulation et les billets annulés. La quatrième émission a atteint un total de 136 milliards de marks : les billets ont été imprimés jusqu'au 15 novembre 1923. De cette émission un montant de 128 milliards n'est pas rentré à la Reichsbank. On a continué à utiliser les anciens clichés.

Comprenez vous ? Le 15 novembre 1923 c'est la date où l'Allemagne, ayant renoncé à la résistance passive et constatant l'anéantissement du mark tombé à zéro abandonna l'inflation et créa le Rentenmark. En vue d'inspirer confiance aux acquereurs, la Reichsbank avait fait courir le bruit que les billets émis avant 1914 seraient un jour revalorisés. Aussi étaient-ce des billets, datés de 1910 que l'on fabriquait à Berlin ! Autrement dit, la Reichsbank faisait de la fausse monnaie.

Grâce à cette petite opération l'Allemagne draina chez elle quelque 40 milliards de devises or, dollars, florins, livres sterlings et francs divers. Cette formidable réserve servit au redressement financier quand le plan Dawes, définitivement adopté, eut mis le Reich à l'abri de toute saisie aliée.

Il va sans dire que l'on a commencé en novembre 1918, par inonder la Belgique de ces fausses coupures. La Banque Nationale garda donc pour le compte de l'Etat et par la grâce de nos ministres des finances M.M. Delacroix et Theunis quelques milliards de faux billets allemands.

C'est une escroquerie, direz vous. Eh oui ! C'est une escroquerie, avouée même par l'auteur. Déjà le 20 mai 1926, en dernier ressort la Cour Suprême de Leipzig, répondant à une assignation en remboursement or de billets datés d'avant guerre, donna raison à la Reichsbank et sanctionna donc l'escroquerie.

«- Attendu, dit-elle, que le plaignant déclare posséder 32 billets de la

Reichsbank, d'une valeur nominale de 1.000 marks, désignés par leurs numéros, portant la date du 21 avril 1910, émis en circulation cette même année par la Reichsbank, défenderesse.

Attendu que la défenderesse a prouvé par l'état de ses comptes que les billets mentionnés dans la plainte ont été tous émis en 1922 sauf l'un en 1916 et l'autre en 1921 ...

Le demandeur fut débouté.

Je ne juge pas nécessaire d'ajouter des commentaires à cet extrait de presse.

Receueilli par Jean DE MEY

BOEKBESPREKING VAN :

«MUNTWIJZER VOOR DE ROMEINSE TIJD».

door Prof. Dr. A. N. Zadoks - Josephus Jitta en Drs. W. A. Van Es
(van het Biologisch - Archeologisch Instituut)

Uitgegeven te 's Gravenhage 1962

Staatsdrukkerij en Uitgeversbedrijf. - Gebrosjeerd : 3 gulden.

Wie belang stelt in archeologische opzoekingen en opgravingen van verre of nabij, heeft al gehoord van Romeinse kerkhoven, die bij dito nederzettingen ontstonden en waarvan er de laatste eeuw tientallen werden weergevonden.

Deze grafsteden, vooral die van de vóór kristelijke tijd, zijn zeer belangwekkend wat betreft de grafgraven, welke deze graven bevatten. Zij onthullen ons geplogenheden en gebruiken alsmede gewoonten van die tijden. Naast allerlei opsmuk, vindt men er in gebruiksvoorwerpen, eet- en drinkgerei met de etensresten bestemd voor de reis naar «de andere wereld», en ook enig geld voor «de overtocht» naar het dodenrijk. U begrijpt allicht, dat de gegoeden uit die dagen, in hun graf meer meekregen dan de mindere man. Vandaar rijke graven en begravingen met een minimum aan bijgaven.

Toch is één der meest voorkomende grafgraven één of meer munten per graf. Naast de bijzondere ritus waarvan het getuigt is dat geld ook een aanwijzing van de tijd en cultuur van de overledene welke op die plaats aan de aarde werd toevertrouwd. Deze geldstukken wijzen naar de tijd rond dewelke de begraving plaats vond.

Hetzelfde geldt voor het puin of de resten van verwoestte of verbrande en verdwenen Romeinse villas en nederzettingen. Tussen voorwerpen van velerlei aard of resten ervan worden dikwijls ook munten gevonden. Voor identificatie bieden deze geldstukken een houvast tot vaststellen van de tijd van ondergang.

Er is nog een derde feit waarvoor men kan komen te staan : vondsten van muntschatten. Dit zijn muntenvondsten van grote of van een zekere

omvang. Het duidt op verborgen bezit in troebele tijden in veiligheid gebracht en door thans onnaspeurbare oorzaken niet terug in bezit geraakt van de rechtmatige eigenaar.

Deze muntschatten tonen doorgaans een gevarieerde samenstelling en bevatten dikwijls munten van meerdere perioden. Vergeet niet dat in die tijden geld «geld» d.i. betaalmiddel bleef. De jongste munten uit zulke vondst vormen dan de elementen tot bepalen van de tijd van vergraving.

De pas verschenen brosjuur handelt over munten van de Romeinse tijd. Op de bladwijzer of inhoudstafel vooraan, vinden we niet minder dan 31 hoofdstukjes. Men hoeft de teksten niet van A tot Z door te nemen. Men kan het hoofdstuk, waarin men op dat ogenblik meest belang stelt, naar believen eerst onder ogen nemen.

Nieuwelingen of beginnende amateurs zullen met genoeg kennis nemen van de rijke variatie aan titels.

Muntenverzamelaars, we bedoelen de gewone doorsnee-verzamelaar : de man «die munten verzamelt» en een «algemene kollektie» aanlegt - en dus ook een Romeinse munt niet zal laten liggen, zal heel blij zijn erin een kort overzicht te vinden niet alleen van alle perioden van de Romeinse geschiedenis, doch ook van de Romeinse numismatiek. Hij zal geïnteresseerd kijken naar de 32 platen met zeer talrijke afbeeldingen van allerlei Romeinse munten. Dat illustratie-materiaal is duidelijk en verzorgd op mat papier.

Het gebrosjeerde boekje stelt zich niet tevreden met één of andere inleiding ; het wil ook op velerlei gebied helpen de Romeinse geldstukken te identificeren. Het boek is daartoe als gesneden brood : men hoeft maar te nemen en te verwerken, en, er is aan alles gedacht dat tot de identificatie kan bijdragen.

Hoe dikwijls hoorden we niet zeggen : Waar kan ik al die Romeinse keizers vinden ? - U vindt ze in :MUNTWIJZER voor de ROMEINSE TIJD (blz. 12 / 38 - iedere periode voorafgegaan door een beknopte inleiding en met enige bijzonderheden bij de vermelde personen.

Verder vindt U vermeld o.m. de muntsoorten, omschriften d.i. de teksten op de muntstukken, beelden, Romeinse naamgeving, munttekens en waarmerken, enz. zelfs de oorsprong van het muntmetaal in de Romeinse tijd kunnen we erin vinden. Vergeten we het oogmerk van het boek niet : Romeinse munten in verband met bodenvondsten.

Opgravers en archeologen ook diletanten-onderzoekers, muntenverzamelaars en alle belangstellenden gaan in 't boek een schat van onmiddellijk bruikbare gegevens vinden.

Verder biedt het boek het voordeel, dat bij verlangen naar meer en diepere, uitgebreide studie, het boek U in zijn bibliografische notas de weg wijst om uw groeiende kennis door verdere studie te verrijken en aan te vullen.

We bevelen meteen het boek ter dege aan voor het middelbaar onderwijs. De lessen van de Romeinse geschiedenis zullen er meer kleur, begrip en relief door krijgen.

Al is de munt- en penningkunde een bijvak van de geschiedenis, zulk een boekje zal voorzeker de belangstelling doen groeien en uitbreiden.

De opgelegde prijs van drie gulden, kan niemand weerhouden; ja, het platenwerk - 32 bladzijden illustratie, is al zoveel waard met de verklarende teksten, onafgezien de rijke inhoud van het boek zelf.

Een boek voor iedere zoeker en alle beginnende amateurs in Romeinse munten.

PITTOORS P.F.J. - sept. 1962

Les articles signés n'engagent que la responsabilité de leur auteur.

De ondertekende artikels verschijnen onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

FAVORISEZ NOS MEMBRES ANNONCEURS.
KOOP BIJ ONZE LEDEN ADVERTEERDERS.

CATALOGUE DES MONNAIES EMISES PAR LES PROVINCES DU SUD EN REVOLTE CONTRE LEUR SOUVERAIN LEGITIME

(+ monnaies de siège)

IX

par Jean DE MEY.

SIEGE DE TOURNAI 1581:

Historique: Peu après la retraite de Cambrai, les wallons demandent à Farnèse le retour des troupes espagnoles. Le prince de Parme accourt à la tête de 60.000 hommes afin de mettre le siège devant la seule ville Calviniste de wallonie, Tournai. Le 1 octobre 1581 la ville est encerclée et le siège débute. Les tournaisiens, qui sont commandés par Christine de Lalaing, épouse du prince d'Epinoy (qui est absent) gouverneur de la ville, se défendent avec un rare courage et parviennent même à obtenir le 29 novembre une capitulation honorable. Le lendemain, la ville est investie par les troupes royales. Pendant ce siège le Magistrat de Tournai fit battre à deux reprises monnaie, une première fois des pièces en argent avant cours pour 50, 25 et 12½ sols (20/10/81) puis le 23 novembre des pièces de cuivre (à cause du manque de métal précieux) de 40, 20 et 10 sols.

A) Emission du 20 octobre 1581.

1) PLAQUE DE 5 LIVRES (ou 100 gros ou 50 sols)

DE FLANDRE :

D/. Armes de la ville accostées de la date 15-81; Mail 112/7
autour, + TORNACO : OBSESSO - 5 - OCT. vLoon I. 298/1
Les armes d'Epinoy en contremarque (écu avec Duby IX/3
7 boules). vGel. 168

Argent, uniface, rectangulaire, module 51 mm., poids
30,3 gr.

2) PLAQUE DE 50 GROS (25 sols) 1581 :

D/. Idem que la pièce précédente mais la légende se trouve entre 2 cercles. vGel. 169
Mail. 112/8
vLoon 298/2

Argent, uniface, rectangulaire, module 38mm, poids
15,05 gr.

3) PLAQUE DE 25 GROS (12½ sols) 1581:

D/. Idem que la plaque de 5 livres. vGel. 170
Mail. 112/9

Argent, uniface, rectangulaire, module 34 mm., poids
7,15 gr.

Il existe des faux de 3,6 gr. (vGel.)

B) EMISSION DU 23 NOVEMBRE 1581.

4) PLAQUE DE 40 SOLS (2 Florins) 1581 :

D/. Dans le champ, armes de la ville ornées; autour, Mail. 112/10
+ URGENTE. OBSID. TORN. 1581.; 2 contremarques : au dessus armes du prince d'Epinoy, et en dessous, XL S (valeur). vGel. 171

Cuivre, uniface, rectangulaire, module 40 mm., poids 10,6 gr.

5) **PLAQUE DE 20 SOLS 1581 : (FLORIN)** (voir cliché)

D/. Idem que précédent mais + **URGEN.** Mail. 112/11
et en dessous contremarque **XX S.** vGel. 172

Cuivre, uniface, rectangulaire, module 37 mm., poids 8,4 gr.



6) **PLAQUE DE 10 SOLS 1581 (½ Florin) :**

D/. Idem que pièce précédente mais en dessous, Mail. 112/12
la contremarque **X S** (valeur). vGel. 173

Cuivre, uniface, rectangulaire, module 39 mm. Poids 7,5 gr.

7) ? 1581 :

D/. Armes de la ville accostées par 15-81 (Les fe- Mail. 112/13
nêtres de la tour ont des barreaux); vLoon. 298/4
autour, **TOURNAY . OBSESSO-5-OCT-**; au dessus Duby IX/5
estampille renfermant des armoires particulières cou-
ronnées. **CETTE PIECE EST UN FAUX.**

Cuivre, uniface, rectangulaire, module 30 mm, poids ?